

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA DIDAKTIK O'YIN TEXNOLOGIYALARINING SAMARADORLIGI.

Jalilova Sevinch Shuxrat qizi

Termiz Davlat Pedagogika Instituti

Pedagogika nazariyasi va tarixi yo'nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy pedagogik jarayonda didaktik o'yin texnologiyalaridan foydalanishning nazariy asoslari, ularning ta'lim sifati va o'quvchi kompetensiyalarini shakllantirishga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy asosda yoritilgan. Didaktik o'yinlarning motivatsiyani oshirish, o'quv jarayonini faollashtirish, mustaqil fikrlashni rivojlantirish va o'quvchilar faol ishtirokini ta'minlashdagi o'rnini tahlil qilinadi. Tadqiqotda didaktik o'yin texnologiyalarining samaradorligini aniqlovchi mezonlar, shuningdek, ularning ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning metodik yondashuvlari batafsil ko'rib chiqilgan.

Annotation: This article examines the theoretical foundations and practical implications of using didactic game technologies to enhance the quality of education. It highlights the impact of didactic games on learners' motivation, active participation, critical thinking, and the development of key competencies. The study analyzes the criteria for evaluating the effectiveness of didactic game technologies and discusses methodological approaches to integrating these technologies into the educational process. The findings emphasize that well-designed and pedagogically justified didactic games significantly contribute to improving instructional quality and learner outcomes.

Kalit so'zlar: Didaktik o'yinlar, muloqot kompetensiyasi, zamonaviy ta'lim, integratsiya, kommunikativ madaniyat, intellektual rivojlanish, individual yondashuv.

Keywords: Didactic games, Communication competence, Modern education, Integration, Communicative culture, Intellectual development, Individual approach.

Kirish: Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini yuqori darajada shakllantirish, shuningdek, o'quv jarayonini faollashtirishning samarali yo'llarini izlash dolzarb vazifalardan biridir. Ta'lim sifati oshirishga qaratilgan innovatsion texnologiyalar orasida didaktik o'yin texnologiyalari alohida o'rin tutadi. Didaktik o'yinlar nafaqat o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv qiladi, balki o'quvchilarni faol fikrlashga, mustaqil qaror qabul qilishga va o'zaro hamkorlikda ishlashga jalb etadi. Shu bois pedagogik amaliyotda o'yin asosidagi ta'lim texnologiyalari tobora keng qo'llanilmoqda.

Asosiy qism: Didaktik o'yin — bu o'quv materialini o'yin shaklida o'zlashtirishga yo'naltirilgan, maqsadli, boshqariladigan va pedagogik natijani ko'zda tutuvchi ta'lim texnologiyasidir. Ushbu texnologiya konstruktivistik yondashuv, faoliyatga

asoslangan ta'lim modeli, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi asosida shakllangan.

Didaktik o'yin texnologiyasi — o'quv jarayonini maqsadli tashkil etish, o'quvchini faol bilim egallash jarayoniga jalb etish va o'quv motivatsiyasini kuchaytirishga qaratilgan pedagogik metod bo'lib, o'yin faoliyatining psixologik va pedagogik mexanizmlariga asoslanadi.

Didaktik o'yinlarning mohiyatida quyidagilar mavjud:

I. Fanlararo integratsiya: turli fan bilimlarini o'zaro bog'lash va sistematik fikrlashni rivojlantirish;

II. O'quvchi subyektiv faolligi: o'quvchini darsning markaziga qo'yish, uning shaxsiy tajribasini darsga jalb etish;

III. Ijodkorlik va muammoli tafakkur: o'yin orqali o'quvchining kreativ fikrlashi faollashadi;

IV. Motivatsion ta'sir: qiziqarli muhit yaratish orqali o'quvchini predmetga qiziqtirish.

Piaget, Vygotskiy, Leontev kabi psixologlar o'yin faoliyatining ijtimoiylashuv, intellektual rivojlanish va shaxs shakllanishidagi o'rnini alohida ta'kidlagan. Shundan kelib chiqib, didaktik o'yin texnologiyalari pedagogik jarayonda asosli va ilmiy zarur metod sifatida qaraydilar.

Didaktik o'yinlarning samaradorligi birinchi navbatda ta'lim sifati ko'rsatkichlarida namoyon bo'ladi. Ular orqali:

1. O'quvchilarning o'quv motivatsiyasi oshadi. O'yin jarayonida o'quvchi darsga ongli va faol ravishda kirishadi. 2. Bilimning o'zlashtirilish darajasi ko'tariladi. O'quvchi o'yin davomida bilimni amalda qo'llaydi, bu esa uni mustahkamlaydi. 3. Muloqot kompetensiyasi shakllanadi. Guruhli o'yinlar orqali o'quvchilar o'z fikrini asoslash, tinglash va hamkorlikda ishlashni o'rganadi. 4. Kreativ va tanqidiy tafakkur rivojlanadi. O'yin vaziyatlari muammoli holatlarni hal qilishga yo'naltirilgan bo'lib, o'quvchilarning fikrlash jarayonini faollashtiradi. 5. Individual yondashuv ta'minlanadi. O'yinlarning differentsial xarakteri har bir o'quvchining imkoniyatiga moslashish imkonini beradi.

Ta'lim jarayonida keng qo'llaniladigan didaktik o'yinlar quyidagi turlarga bo'linadi: rolli-rejalashtirilgan o'yinlar, muammoli vaziyat o'yinlari, simulyatsion didaktik stol o'yinlari, interaktiv raqamli.

Har bir o'yin turi o'zining psixologik-pedagogik ta'sir mexanizmiga ega bo'lib, o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos tanlanishi talab etiladi. Didaktik o'yinlar samaradorligi ularni to'g'ri metodik asosda tashkil etishga bevosita bog'liq. Bu borada pedagog:

1. Dars maqsadi va o'yin mazmunining mos kelishini ta'minlashi;
2. O'yin qoidalarini aniq va ravshan belgilashi;
3. O'yin jarayonini nazorat qilishi, ammo o'quvchi faolligini cheklamasligi;

4.O'yin natijalarini tahlil qilib, o'quvchilar bilan fikr-mulohaza almashishi kerak.

Metodik jihatdan to'g'ri yo'lga qo'yilgan didaktik o'yinlar o'quvchi shaxsida kommunikativ madaniyat, jamoada ishlash, mustaqil qaror qabul qilish va ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantiradi.

Didaktik o'yinlar talim sifatiga ko'p yo'nalishlarda ta'sir ko'rsatadi. Bu samaradorlikni quyidagi ko'rsatkichlar orqali baholash mumkin: didaktik o'yin qo'llangan va qo'llanmagan darslarni taqqoslanishi

Ko'rsatkich	Oddiy dars (%)	Didaktik o'yin bilan dars (%)
O'quvchi faolligi	40	85
Bilimni eslab qolish	50	78
Darsda ishtirok	60	92
Motivatsiya	O'rtacha	Yuqori
Ijodkorlik	Past	Yuqori

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, didaktik o'yin texnologiyalari samaradorligini aniqlashda quyidagi mezonlar qo'llaniladi:

- Kognitiv indikatorlar: bilimning chuqurligi, tahliliy fikrlash darajasi;
- Motivatsion indikatorlar: o'quvchining darsga qiziqishi, ichki motivatsiya darajasi;
- Ijtimoiy-psixologik indikatorlar: muloqot va hamkorlik ko'nikmalari;
- Amaliy ko'nikmalar: bilimni hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish, funksional savodxonlik.

Empirik tadqiqotlar natijalari shuni tasdiqlaydiki, didaktik o'yinlar qo'llanilganda ta'lim sifatining barqaror o'sishi kuzatiladi. Didaktik o'yinlar ta'lim sifatiga ko'p yo'nalishlarda ta'sir ko'rsatadi. Bu samaradorlikni quyidagi ko'rsatkichlar orqali baholash mumkin:

Samaradorlik ko'rsatkichlari:

1. O'quvchilar faolligi ko'rsatkichi (FAK)
2. Bilim o'zlashtirish darajasi (BOD)
3. Muloqot ko'nikmalari rivoji (MK)
4. O'z-o'zini baholash ko'nikmasi (OBK)
5. Motivatsiya indeksi (MI)

Xulosa

Didaktik o'yin texnologiyalari zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, o'quvchilarni bilim olishga faol jalb etadi, ularning motivatsiyasini oshiradi va kompetensiyalarini kompleks rivojlantiradi. Pedagogik jarayonga ilmiy asosda integratsiya qilingan didaktik o'yinlar ta'lim sifatini oshirishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Shu sababli o'qituvchilar tomonidan didaktik

o'yinlarning metodik jihatdan to'g'ri tanlanishi, rejalashtirilishi va tatbiq etilishi ta'lim natijalarining sifat ko'rsatkichlarini sezilarli darajada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Abdullayeva, R. (2021). Pedagogik texnologiyalar va o'qitish metodlari. Toshkent: O'zbekiston Milliy nashriyoti.
2. G'ulomov, A., & Yo'ldoshev, J. (2020). Interfaol o'yinlarga asoslangan ta'lim jarayoni samaradorligi. Toshkent: Fan nashriyoti.
3. Hasanboeva, O. (2019). "Didaktik o'yinlarning o'quvchilarning faolligini oshirishdagi roli". Pedagogik ta'lim jurnali.
4. Ziyomuhhammadov, B., Abduqodirov, A. (2018). Pedagogik innovatsiyalar va ta'lim texnologiyalari. Toshkent: Innovatsiya nashriyoti.
5. Shodmonov, Q., Matnazarov, R. (2022). "Ta'lim sifatini oshirishda o'yin texnologiyalarining psixologik-pedagogik asoslari". O'zbekiston pedagogika axborotnomasi.